

Introducció

Damià Barceló

Membre de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'Institut d'Estudis Catalans

La Secció de Ciències i Tecnologia de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), en el marc de les seves activitats, va realitzar, el mes de desembre de 2006, unes jornades científiques sobre «L'aigua a Catalunya». Aquestes jornades foren una continuació de les realitzades el mes de desembre de 2003, en col·laboració amb la Secció de Ciències Biològiques, sobre «L'aigua, un recurs fonamental», que es van publicar l'any 2006, volum 19 de la «Sèrie Jornades Científiques». Les contribucions que s'apleguen en aquest volum en donen una bona mostra. Aquest volum que ara es presenta és el reflex d'aquelles jornades, i una mostra que indica l'interès científic que l'aigua genera al nostre país i, alhora, un resum de l'experiència acumulada a Catalunya sobre aquest tema.

L'aigua és un recurs natural escàs, indispensable per a la vida humana i la sostenibilitat del medi ambient. Com a conseqüència del ràpid desenvolupament industrial i el creixement de la població, ha sofert una alarmant deterioració. Les mesures legislatives que progressivament s'han anat adoptant per tal de prevenir la contaminació química de l'aigua i els riscos que se'n deriven són una eina indispensable i útil per a pal·liar i controlar aquesta situació. Malgrat això, el descobriment continuat de nous contaminants deixa clara la necessitat de seguir investigant en aquest camp, especialment en el coneixement de la presència i distribució d'aquests compostos en el medi, així com dels riscos que comporten per a la salut humana i dels organismes.

En el capítol de propostes concretes es va insistir en allò que caldria tenir en compte per a una millor qualitat de l'aigua, tant des del punt de vista químic com ecològic, que es pot resumir en una millor depuració de les aigües residuals urbanes, així com la garantia d'una màxima reutilització de l'aigua industrial, per mitjà de circuits tancats i autodepurats. Es demana implementar la qualitat integral de les aigües tot promovent programes de vigilància ambiental especialment per als contaminants emergents, de manera que es garanteixi la conservació del medi aquàtic natural, així com la gestió integral dels recursos hídrics, de manera que es pugui implementar i complir la Directiva marc de l'aigua en els diferents aspectes. En aquest sentit un aspecte positiu és que es respectin els cabals ecológicoambientals dels rius i que fins i tot es legislin, com la proposta feta pel Parlament de Catalunya en el cas de l'Ebre, de 7.000-12.000 hm³ anuals, però que resultarà difícil de dur a terme amb els diferents projectes que estan en marxa,

com el canal Segarra-Garrigues o bé les reserves fetes en l'Estatut d'Aragó, que demanen fins a 6.000 hm³ anuals per al seu ús. Queda bastant palès que ens cal una millor coordinació entre administracions, incloent-hi les de l'Estat espanyol i les autonòmiques.

Aquests temes indicats abans, així com els que esmentaré després, es van discutir en una taula rodona al final de les xerrades. Un tema rellevant fou la discussió del Pla AGUA, que tira endavant el Ministeri de Medi Ambient i que va substituir el Pla Hidrològic Nacional. Aquest nou Pla preveu molt especialment la construcció de dessalinitzadores. En aquest sentit la que ens afecta de més a prop és la de Barcelona al Baix Llobregat, que subministrarà uns 60 hm³ anuals a Barcelona i que, barrejada amb l'aigua del riu Llobregat degudament tractada, ens ha de donar una millor qualitat de l'aigua de boca a Barcelona. L'aigua de mar, l'any 2009, representarà el 31 % del cabal que distribueix Aigües de Barcelona (Agbar) als vint-i-tres municipis metropolitans o el 17 % del consum de tota la regió hidràulica que distribueix Aigües Ter Llobregat (ATLL). En aquest sentit cal indicar que les inversions de l'Estat espanyol dins del programa AGUA representen 4.000 milions d'euros, dels quals 3.000 són destinats només a la construcció de plantes dessalinitzadores. Així, mentre que el 2004 només es produïren 140 hm³ d'aigua de dessalinitzadora, es calcula que a finals de 2009 les plantes dessalinitzadores proporcionaran uns 1.000 hm³ d'aigua a tot l'Estat espanyol, que és la mateixa quantitat que es volia transvasar en el derogat Pla Hidrològic Nacional.

Un altre tema de debat en la taula rodona fou el consum de l'aigua, i en especial el cas agrícola. Pensem que aquí, a Catalunya, el consum per a ús domèstic és d'uns 573 hm³ anuals, mentre que el consum agrícola és de 2.267 hm³ anuals. Així, l'agricultura representa un 73 % del total, un percentatge similar al que hi ha a tot Espanya, que és del 66 %. Quan es fan aquestes comparacions entre els diferents consums, el que es veu és que l'agricultura no paga l'aigua al seu preu real. Així, segons dades del Ministeri de Medi Ambient, el preu mitjà de l'aigua per a ús agrícola en tot l'Estat espanyol és de 0,03 euros per metre cúbic, mentre que per a consum humà és superior a 1 euro per metre cúbic.

Aquestes jornades varen posar en evidència que els problemes d'escassetat i baixa qualitat de l'aigua s'han de començar a plantejar i que ens calen solucions avui mateix; dins d'uns anys potser ja serà massa tard. En aquest sentit, Catalunya ha començat a engegar una sèrie d'iniciatives en el camp de l'aigua, com per exemple la creació del Centre Tecnològic de l'Aigua (CETaqua), una col·laboració entre Agbar, la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC); l'Institut Català de Recerca de l'Aigua (ICRA), que és un institut de recerca de la Generalitat de Catalunya creat a Girona, i l'Institut de Diagnòstic Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA), creat pel CSIC a Barcelona. Potser ha arribat el moment que totes aquestes noves iniciatives col·laborin en la gestió dels temes de recerca i tecnologia referents a la quantitat i qualitat de l'aigua, i que Catalunya sigui capdavantera, així com un referent, en aquests temes a l'Estat espanyol i a Europa.

Barcelona, 27 d'octubre de 2007